

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการติดตามการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการจัดหลักสูตร ตามขั้นตอน การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการจัดหลักสูตร และ การนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา ประกอบในการศึกษาค้นคว้า โดยมีลำดับดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. การจัดหลักสูตร
 - การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 - การนิเทศและติดตามผลการจัดหลักสูตร
4. บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับ ทหารกองประจำการ พุทธศักราช 2544 ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับทหารกองประจำการ ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย และความสำคัญของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตร ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกันไป ในรายละเอียดดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ใน ระดับชาติ หลักสูตรมาจากแผนการศึกษาแห่งชาติ

วิชัย ดิสสระ (2535) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาที่ประมวลประสบการณ์ของ การเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอน และการจัดการประเมินผล

ภิญโญ สาธร (2521) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึงบรรดาประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียน จัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนพึงปรารถนา

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวถึงหลักสูตรพอจะสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของหลักสูตร

การศึกษามีหน้าที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ทุกประเทศจึงพยายาม ปรับปรุงการจัดการศึกษาของตนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และการที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย นั้น ต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญ ถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้ว การจัดการศึกษาจะไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนด

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้ .

1. หลักสูตรเป็นเสมือนบ้ำาหลอมพลเมืองให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นโครงการแนะแนวทางในการศึกษาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะได้ดำเนินไปทิศทางเดียวกัน

3. หลักสูตรจะช่วยให้แนวทางปฏิบัติแก่ครู

4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครูเพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่ทำกรสอนนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคลากรที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆและยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรกำหนดลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคตไว้ว่าจะเป็นไปในรูปแบบใด

บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. หลักสูตร เป็นเครื่องมือพัฒนาสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาสาระ และอัตราเวลาเรียน

2. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐาน ให้ทุกสถาบันการศึกษาจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน

3. หลักสูตรเป็นหลักและแนวทางปฏิบัติของครู

4. หลักสูตรเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ ด้วยเหตุที่ประชาชนเป็นปัจเจกบุคคลสำคัญจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือเลวลง ประชาชนจะมีคุณภาพดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรการศึกษา

ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับเพราะหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ความรู้ ทักษะและเจตคติที่ได้รับจากหลักสูตรไปพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

องค์ประกอบของหลักสูตร

ในตัวหลักสูตรจะต้องมีหัวข้อสำคัญ เพื่อให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้ได้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้อย่างสอดคล้อง ใกล้เคียงกัน

สุมิตร คุณานุกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ด้วยกันคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

บุญมี เฌรยอค (ม.ป.ป.) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินหลักสูตร

ทาบ (Taba อ้างใน สุพจน์ ตันติศิริวิทย์,2545) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรมีอย่างน้อย 4 ประการคือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

โบซองท์ (Beauchamp อ้างใน สุพจน์ ตันติศิริวิทย์,2545) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

จากองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น พอสรุปได้ว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหารายวิชา การนำหลักสูตรไปใช้การประเมินผลหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ย่อมส่งผลให้การดำเนินการจัดหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้หมายถึงการที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูนำเอาหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผลรวมถึงการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด สุมิตร คุณานุกร(2523)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวว่า การจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนการใช้หลักสูตรใหม่
2. การจัดเตรียมอบรบครูเพื่อใช้หลักสูตร
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

สัจด์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรจะมีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะสรุปได้ดังนี้

งานบริหารและบริการหลักสูตร

1. งานเตรียมบุคลากร
2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
3. การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน

งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

1. การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. การจัดทำแผนการสอน
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1. การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
2. การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินการจัดหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรจากภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติ ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดการศึกษาได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จนั้นประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนการเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการจัดหลักสูตร และการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร เพื่อให้การดำเนินการจัดหลักสูตรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนก็ต้องร่วมมือในการเตรียมการจัดหลักสูตร เช่น การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตร การเตรียมการวัดและประเมินผล รวมทั้งการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เช่น การจัดทำแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความตั้งใจตามแผนการสอนที่ได้เตรียมไว้ มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ส่วนชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ชุมชนทราบเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปฏิบัติ

ดังนั้นการดำเนินการจัดหลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องประกอบไปด้วยการเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการจัดหลักสูตร และการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตร

การวางแผนการจัดหลักสูตร

การวางแผน คือ การคาดคะเน เพื่อตัดสินใจทำงานในอนาคต โดยได้ใช้ปัจจัยในการบริหารให้เกิดประโยชน์ที่สุด การจัดทำแผนเป็นการคิด และกำหนดเค้าโครงหรือกำหนดกรอบในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือผลที่ต้องการ ซึ่งได้กำหนดไว้ก่อนอย่างชัดเจนแล้ว กระบวนการจัดทำแผนเพื่อให้ได้เค้าโครงการทำงานที่นำไปสู่ผลตามที่กำหนดไว้นั้นจะต้องมี การตัดสินใจว่าจะให้ทำอะไร ให้ใครทำ ทำเมื่อใด และทำอย่างไรและอาจมีรายละเอียดอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้อีกตามความเหมาะสม แล้วสร้างกลไกผูกต่อกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนต่อเนื่องในการปฏิบัติโดยทั่วไป ดังนี้ อุทัย บุญประเสริฐ (2538)

1. การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการพัฒนา
2. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการทำงานที่ถูกต้อง
3. การกำหนดแผน – แผนงานและโครงการ
4. การจัดทำรายละเอียดของแผน – แผนงานและ โครงการ
5. การกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย
6. กำหนดด้านการติดตาม ควบคุมกำกับกับการปฏิบัติตามแผนงาน – โครงการ

7. การกำหนดด้านการประเมินผล

การจัดหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดหลักสูตรดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรเตรียมการวางแผนการใช้หลักสูตรโดยผู้บริหาร และคณะกรรมการ โรงเรียนต้องร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรหรือการสอนในครั้งนี้มีเป้าประสงค์คืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียนและชุมชน เพียงใด ทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการนำหลักสูตรมาปรับใช้อย่างไรบ้าง วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่จะนำเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาหลักสูตรนี้จะจัดหาอย่างไร และโดยวิธีใด งบประมาณและอาคารสถานที่เพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใด จึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง

การจัดเตรียมบุคลากร

การจัดเตรียมบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการจัดหลักสูตร เพราะถ้าหากมีบุคลากรที่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน ก็จะทำให้การจัดหลักสูตรบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่วางไว้ และในการเตรียมบุคลากรนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ถ้าครูไม่ได้รับการอบรมนวัตกรรมเทคโนโลยี วิธีสอน กระบวนการใหม่ๆ ที่นำมาใช้แม้จะเขียนไว้ชัดเจนในหลักสูตรคู่มือครู แต่การนำไปใช้อาจจะมีการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ การใช้หลักสูตรจะดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ การดำเนินการอบรมครู เพื่อใช้หลักสูตรใหม่นั้นควรจัดในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ธีรารัง บัวศรี (2532) กล่าวว่า การเตรียมครูผู้สอนอาจทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดหมายของหลักสูตร โครงสร้างรูปแบบ และข้อกำหนดต่างๆของหลักสูตร การอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง การประชุมปฏิบัติการ เพื่อฝึกทักษะที่จำเป็น เช่น การจัดทำหน่วยการเรียนรู้การสอน วิธีสอน การใช้สื่อ การเรียนการสอน การวัดและประเมิน เป็นต้น

สัจจ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การเตรียมบุคลากรว่าเป็นงานที่สำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดขึ้น ซึ่งการเตรียมบุคลากรนั้นสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่างๆ ถ้าหากหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นจะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวางการเตรียมบุคลากรก็ควรได้ดำเนินการในหลายๆรูปแบบ เพื่อให้การกระจายข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวาง และถึงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยทั่วกัน

นอกจากนั้นได้กล่าวถึงการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรว่า การจัดครูเข้าสอนเป็นงานของหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นงานของหัวหน้าสถานศึกษาในแต่ละแห่ง การจัดครูเข้าสอนจำเป็นจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสดำเนินการใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การจัดเตรียมบุคลากรเป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะมีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งการเตรียมบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตรอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น ประชุมชี้แจง อบรม ประชุมสัมมนา การเผยแพร่เอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่างๆ องค์กรศิโรตม์ วิทยาลัย อ่างใน ใจทิพย์ เซอร์รัตน์ พงษ์ (2539)

การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรไว้ว่าการใช้หลักสูตรใหม่จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนหนึ่งด้วย การเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการยอมรับหลักสูตรใหม่นั้นจะต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ สื่อที่ใช้ในการแนะนำหลักสูตรมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารแผ่นพิมพ์ สิ่งเหล่านี้สามารถใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยทั่วไป ส่วนครูนั้นควรจะได้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและผู้ปกครองนั้นควรจะได้มีการประชุมชี้แจงหลักสูตร เป็นต้น

ธีรารัง บัณฑิต (2535) ได้กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การประชุมและการสัมมนาก็อาจนำมาใช้ได้ ในโอกาสอันควร การที่จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างไรแก่ผู้ใดเป็นจำนวนกี่ครั้ง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป อย่่างไรก็ตามสิ่งที่ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบก็คือ สิ่งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น คืออะไร จะมีประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างไร และจะมีผลต่อบทบาทและหน้าที่ของเขาอย่างไร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุของความขัดแย้งรวมทั้งช่วยสนับสนุนนโยบายการดำเนินการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีแนวดำเนินการดังนี้ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2543)

1. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์หลักสูตร
2. กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะประชาสัมพันธ์หลักสูตร
3. กำหนดเป้าหมาย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
4. กำหนดหัวเรื่องที่จะประชาสัมพันธ์
5. กำหนดช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม
6. กำหนดสื่อและเทคนิคต่างๆ
7. กำหนดงบประมาณในการดำเนินงาน
8. ติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ เพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาจัดในสถานศึกษาและการประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีส่วนต่อการจัดหลักสูตรในสถานศึกษาว่าจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

การเตรียมอาคารสถานที่

การที่มีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ดำเนินการ จัดหลักสูตรจำเป็นต้องมีการสำรวจปัจจัยและสภาพต่างๆของสถานศึกษา ว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตร ไปใช้หรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนกับจำนวนผู้เรียน ห้องสมุด มุมหนังสือ ซึ่งมี นักวิชาการกล่าวถึงอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2535) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติในห้องเรียนว่า ห้องเรียนที่คาดว่าจะเอื้อต่อ การเรียนการสอนต้องคำนึงในเรื่องต่อไปนี้ การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ควรคำนึงถึงด้านความรู้สึกที่ เกิดกับผู้เรียน เช่น ให้ความรู้สึกอบอุ่นกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง การจัด สภาพแวดล้อมในห้องเรียนควรคำนึงถึงการจัดที่นั่งของผู้เรียน เช่น การจัดเป็นรายบุคคล การจัดที่นั่งเป็น กลุ่ม นอกจากนั้นควรคำนึงถึงการจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ ขนาดของห้องเรียน สุขลักษณะใน ห้องเรียน การจัดแต่งห้องเรียน มุมหนังสือ สื่อการเรียนการสอนและวัสดุต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น มุมเสริมประสบการณ์ต่างๆ การแสดงผลงานของผู้เรียน การจัดที่เอนกประสงค์ การประดับตกแต่ง ห้องเรียน

การจัดห้องเรียน โดยใช้องค์ประกอบต่างๆข้างต้นนี้ ควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยวาง ในตำแหน่งหรือบริเวณที่เหมาะสม และเอื้อต่อประโยชน์ใช้สอย ทั้งนี้การจัดขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นไป ได้และความเหมาะสมของห้องเรียน วัสดุที่ใช้ และสามารถในการจัดของครู

การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน

การวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน มีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียน การสอน เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น และเร้าความสนใจของผู้เรียนได้ อย่างดี สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกับการ เรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน คือ ช่วยให้ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535)

ข้าราชการ (2532) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอน ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอด้ก บัตรคำ บัตรภาพ สี ของจริง หุ่นจำลอง แผ่นภาพ แผนภูมิ รูปภาพ ตำรา หนังสือเรียน फिल्मสไลด์ แถบบันทึกเสียง เป็นต้น
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ภาพนิ่ง วิทยุโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพยนตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา เป็นต้น
3. ประเภทระบบ กระบวนการ และวิธีการ ได้แก่ ระบบการสอน แบบโปรแกรมการสอน สื่อทางไกล สาธิตการสอน การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

สื่อการเรียนการสอนมีมากมายหลายประการ การเลือกใช้สื่อเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึง ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535)

1. ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใดจึงจะทำให้แก่นักเรียน นักศึกษามีความเข้าใจบทเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น
2. คุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน ลักษณะของห้องเรียน
3. การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีนักเรียนนักศึกษามีบทบาทในการเรียน การสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งครูอาจารย์สามารถจัดใน ลักษณะของสื่อประสม โดยนำเอาสื่อการเรียนการสอนหลายๆอย่างมารวมกันและเป็นสื่อที่มีคุณค่า ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

การจัดเตรียมและเลือกใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนไว้ให้พร้อม เป็นแนวทาง ให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

การเตรียมการเทียบโอนผลการเรียน

การเทียบโอนผลการเรียน คือ การเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียน ทั้งจาก การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ สถานศึกษาที่จัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบ สามารถรับบุคคลเข้าศึกษาต่อได้ โดยมีการรับรองคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์และคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ตามเกณฑ์ระเบียบมาตรฐานของส่วนกลาง หรือมาตรฐานของเขตพื้นที่การศึกษา และมาตรฐานของ สถานศึกษา โดยจะต้องมีความเที่ยงธรรม ตรวจสอบสรุปได้ สุจริต โปร่งใส ไม่มีระบบอุปถัมภ์ ไม่

เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ทั้งสังคมกลุ่มวิชาการและกลุ่มประชาคม และผลต่อคุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นสำคัญ มัทนา สานติวัตร (2543)

ดังนั้น การเทียบโอนผลการเรียน สามารถดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากสถานศึกษา การเรียนรู้ และหรือจากการทำงานจากประสบการณ์ชีวิต หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสูตรในระดับที่กำลังศึกษาอยู่

การเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน

ก่อนที่จะมีการจัดหลักสูตรใน โรงเรียนจะต้องมีการเตรียมเอกสารหลักฐานการประเมินผลการเรียนให้พร้อม เพื่อว่ามีการจัดการเรียนการสอนครูจะได้มีเอกสารไว้ใช้ในการตรวจสอบการผ่านจุดประสงค์กลุ่มวิชาต่างๆ การวัดผลประเมินผลการเรียนเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลมาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ดังนี้

อุทุมพร ทองอุไทย (2520) ให้ความหมายว่า การวัด หมายถึง กระบวนการที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์จะถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่จะวัด การวัดจึงต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ต้องมีกลุ่มของวัตถุ/คน
- มีคุณสมบัติของลักษณะที่จะวัด
- มีการกระทำโดยการให้ตัวเลข หรือสัญลักษณ์กับลักษณะวัตถุ
- ต้องพิจารณาถึงธรรมชาติ ตลอดจนนำตัวเลขหรือสัญลักษณ์เหล่านี้ไปใช้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของ หรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และหลักการวัดและประเมิน ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัดภายในขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษา ในรูปพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย
2. เลือกแนวคิดและปรัชญาการวัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และสิ่งที่มุ่งจะวัด
3. เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญาการวัดเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และประสิทธิภาพของการสอน

4. การวัดผลการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอน ที่จะให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทุกด้านตามจุดประสงค์ของการสอนจำเป็นต้องใช้เทคนิคการวัดหลายวิธีประกอบกัน ไม่มีการ วัดใดเพียงเทคนิคเดียวที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ครบ ทุกด้าน เพราะเทคนิคการวัดหรือเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัดในการวัดพฤติกรรมของผู้เรียน

5. การวัดการเรียนการสอน เป็นการวัดทางอ้อม และสิ่งที่วัดได้เป็นเพียงตัวอย่าง พฤติกรรม ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อความถูกต้องของสิ่งที่ต้องการวัด ผู้สอน จะต้องเลือกใช้เทคนิค หรือเครื่องมือที่เหมาะสมหลายประเภท และวัดหลายๆครั้ง เพื่อจะได้คะแนน พฤติกรรมเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างถูกต้อง

6. ผู้สอนควรตระหนักถึงจุดเด่นจุดด้อยของเทคนิค หรือเครื่องมือแต่ละประเภทเพื่อจะ ได้เลือกใช้เครื่องมือ หรือเทคนิคเหล่านั้นได้ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งความถูกต้อง และแม่นยำตรงของข้อมูลที่ วัดได้ พร้อมทั้งหาทางป้องกัน และแก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้เทคนิค หรือเครื่องมือแต่ละประเภท กล่าวคือ (1) ข้อผิดพลาดอันเนื่องมาจากการสุ่มตัวอย่าง (2) ข้อผิดพลาดจากเครื่องมือหรือกระบวนการใช้ เครื่องมือหรือคำถาม (3) ข้อผิดพลาดจากการแปลความหมายของคะแนน

7. การแปลความหมายของข้อมูลที่วัดได้ หรือคะแนนตามแนวทางการวัดเพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแนวทางในการตัดสินใจอื่นๆเช่น บุคลากร การปรับปรุง หลักสูตร เป็นต้น

ดังนั้น การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนควรมี การดำเนินการจัดเตรียมให้พร้อม ทั้งในด้านเอกสารต่างๆที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล เพื่อที่จะทำให้ การวัดและประเมินผลการเรียนดำเนินไปได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การดำเนินการจัดหลักสูตร

การรับสมัครและลงทะเบียนนักศึกษา

ในแต่ละปีการศึกษา สถานศึกษาจะประกาศรับสมัครนักศึกษาใหม่ ซึ่งจะเริ่มประกาศรับ นักศึกษาก่อนเปิดภาคเรียน สถานศึกษาโดยทั่วไปจะประกาศรับนักศึกษาใหม่ปีละ 1 ครั้ง แต่ใน สถานศึกษาบางแห่งอาจรับสมัครนักศึกษาปีละ 2 ครั้งตามแต่นโยบายของสถานศึกษา การรับสมัคร นักศึกษาในแต่ละครั้งจะมีขอบเขตการรับสมัครนักศึกษาใหม่ดังนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544)

1. การกำหนดจำนวนในแต่ละสาขาวิชาของการรับสมัคร จำนวนที่รับสมัครแต่ละปี การศึกษาอาจไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นความต้องการของสังคม ตลอดจนความพร้อมของ บุคลากรและสถานศึกษา รวมทั้งความต้องการของผู้ที่ต้องการจะสมัครเข้าเรียนด้วย

2. การกำหนดเวลาในการรับสมัคร เวลาที่ใช้ในการรับสมัครจะกำหนดเวลาดังแต่จำนวน วันในการขายใบสมัคร เวลาที่สมัครสอบ ถ้ามีจำนวนผู้มาสมัครสอบมาก ตลอดจนเวลาสอบข้อเขียน สอบ สัมภาษณ์ การประกาศผลสอบ การรายงานตัว และการขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนนักศึกษา

3. สถานที่สมัคร สถานที่สมัครนี้จะใช้สถานศึกษาหรือสถานที่อื่นๆกำหนดไว้ รวมทั้ง วิธีการซื้อใบสมัครและส่งซื้อใบสมัครทางไปรษณีย์ ตลอดจนการกำหนดสถานที่สอบ

4. คุณสมบัติของผู้สมัครสอบ ต้องระบุไว้ให้ชัดเจนในด้านเพศ อายุ วุฒิที่สำเร็จการศึกษา ก่อนสมัครเพื่อศึกษาต่อ ตลอดจนประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ย และใบรับรองอื่นๆที่จำเป็น

5. การกำหนดวิชาที่ต้องสอบ และจำนวนคะแนนที่ต้องการในการสอนผ่านรวมทั้ง วิธีการคัดเลือก สถานศึกษาบางแห่งอาจกำหนดสอบข้อเขียน หรือสอบสัมภาษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ อาจสอบข้อเขียนก่อนแล้วจึงสอบสัมภาษณ์ แต่ละสถานศึกษาอาจกำหนดไม่เหมือนกัน

6. การประกาศผลสอบและสถานที่ประกาศผลสอบ ซึ่งต้องแจ้งให้ผู้สมัครทราบล่วงหน้า โดยทั่วไปจะกำหนดและประกาศไว้ในใบสมัครแล้ว

ดังนั้น การรับสมัครนักศึกษา เป็นสิ่งละเอียดอ่อน และจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการจัดการ การศึกษา ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน วันเวลา สถานที่รับสมัครให้ชัดเจน โดยการรับสมัคร ผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สถานศึกษานั้นกำหนด

การจัดทำแผนการสอน

การจัดแผนการสอนมีประโยชน์ต่อครู ในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะการวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตร และเอกสารหลักสูตรต่างๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกำหนดการสอนและแผนการสอน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2529)

การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติโดยการ กำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยลักษณะที่กล่าวมานี้ การจัดทำ แผนการสอนจึงมักจะทำกันเป็นรายวิชา สัจด์ อุทรานนท์(2523) โดยการวางแผนเตรียมการสอนรายวิชา มีขั้นตอน ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2537)

1. กำหนดปริมาณเวลาที่ใช้สอนในแต่ละเรื่อง โดยพิจารณาว่าในเรื่องต่างๆให้ครอบคลุมทั้งหมดใช้เวลาสอนที่คาบตามลำดับความสำคัญมากขึ้น โดยเมื่อนำเวลาสอนทุกเรื่องรวมกัน และรวมกับเวลาที่ใช้ตรวจสอบความรู้พื้นฐานและการประเมินผลระหว่างเรียนและเวลาที่ใช้สอบปลายภาคก็ครบเวลาทั้งหมดที่ใช้ในภาคเรียนนั้น

2. กำหนดปฏิทินการสอน กำหนดว่าเรื่องใดสอนลำดับก่อนหลัง จะสอนเรื่องนั้นๆในคาบใด วันใด โดยเอาผลรวมจากการกำหนดปริมาณการสอนแต่ละเรื่อง มากำหนดวันสอน นับตั้งแต่วันที่สอนวันแรกถึงวันสุดท้ายของภาคเรียน พร้อมทั้งวันหยุดทั้งหมดออก

3. วางแผนและเตรียมการสอนในแต่ละครั้ง แต่ละคาบครูผู้สอนจะต้องเตรียมวางแผนด้วยความตระหนักกว่าจะสอนใคร จะสอนเมื่อไร จะสอนเนื้อหาอะไร จะสอนอย่างไร และจะมีวิธีวัดผลอย่างไร

การจัดทำแผนการสอนที่ดีต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล ดังนั้นครูควรหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนที่ดี การจัดทำแผนการสอนที่ดีควรปฏิบัติดังนี้ บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินนาวงศ์ (2527)

1. ศึกษาหลักสูตร โดยเริ่มจากหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรในกลุ่มวิชา โดยทำความเข้าใจในสิ่งที่จะต้องสอนเพื่อจะได้พบขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆที่ครูจะต้องจัดให้นักเรียน

2. ศึกษาเอกสารหลักสูตรอื่นๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน เพราะเอกสารเหล่านี้มีความสมบูรณ์กว่าตัวหลักสูตร ครูจะต้องศึกษาเอกสารเหล่านี้ให้เข้าใจ เพื่อที่จะวางแผนการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

3. ศึกษาวิธีวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่างๆตามหลักสูตร ทำความเข้าใจอย่างละเอียด เพื่อสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น แผนการสอน จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน เพราะเป็นการนำหลักสูตรจากทฤษฎีมาแปลงสู่การปฏิบัติ เป็นการกำหนดแนวทางในการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ครูที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปตามเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และเวลาที่กำหนดไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดของการจัดหลักสูตร เพราะหลักสูตรจะบรรลุตามผลตามจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ(2543) กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ก่อนที่ผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมใดๆ จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขบางประการในการกำหนดกิจกรรมเสียก่อน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียน เงื่อนไขการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์ของบทเรียน ความสนใจของกลุ่มนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน และเวลา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมธิราช(2523) โดยผู้บริหารเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ดังต่อไปนี้ กรมวิชาการ(2523)

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่างๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด
7. สนับสนุนให้ครูนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครู เพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน
10. พยายามลดกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีเวลาทำการสอนได้เต็มที่

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้มี องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ เทคนิควิธีสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนและการ วัดผลและประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับ ผู้เรียนและครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งการจัดการ เรียนการสอนโดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับบทเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มี ความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาก็จะเป็นผู้ที่ให้การส่งเสริมการจัดการเรียนการ สอนของครู เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้นำมวลประสบการณ์ และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร ไปพัฒนาความสามารถของตนตามศักยภาพเพิ่มเติมจาก กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนในหมวดวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ และสังคม โดยใช้กระบวนการคิดเป็นในการดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่มที่ จะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความสุข ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องทำให้ครบถ้วนก่อน จบหลักสูตรกับสภาพวิถีชีวิต การงานอาชีพของผู้เรียน รวมตลอดหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาไม่ น้อยกว่า 100 ชั่วโมง ทั้งนี้ในช่วงแรกของการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ใน เชิงวิชาการเตรียมความพร้อมในเรื่องกระบวนการกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี กระบวนการคิดเป็น คุณธรรม จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ การวางแผน โครงการและการเขียนโครงการ หลังจากนั้นผู้เรียนจะ ได้นำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ที่ได้จากการอบรม การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่มีหลักฐานที่ชัดเจนและ เป็นไปตามวัตถุประสงค์กระบวนการในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตมานับรวมเป็นกิจกรรมพัฒนา คุณภาพชีวิตได้ในบางส่วน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ สังคมให้มากที่สุด กิจกรรมพัฒนา คุณภาพชีวิตแบ่งออกเป็นลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาตนเองและครอบครัวยุทธศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมของครอบครัวยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ร่วมกัน ในครอบครัวยุทธศาสตร์ และสังคมได้อย่างมีความสุข

2. กิจกรรมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตลอดจนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

การวัดและประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของครู ทั้งนี้เพราะการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการของหลักสูตรจะช่วยบ่งบอกถึงความสัมฤทธิ์ผลการใช้หลักสูตรได้ ครูผู้สอนจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และจุดเน้นของหลักสูตรอย่างชัดเจน ต่อจากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวัดและประเมินผลให้เข้าใจ แล้วจึงปฏิบัติตามข้อกำหนดและวิธีต่างๆ อย่างถูกต้องและครบถ้วน จะช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สัจจ อูทรานันท์ (2532)

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนนั้น ครูผู้สอนใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี ได้แก่ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การสนทนากับผู้เรียน การตรวจผลงาน เป็นต้น การวัดผลในลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนมีโอกาสได้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน สวัสดิ์ จงกล (2527)

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กล่าวถึงการประเมินว่ามีความมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการคือ

1. เพื่อบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่สำคัญเพียงพอหรือไม่
2. เพื่อวินิจฉัยจุดเด่นและจุดด้อยของผู้เรียน โดยสังเกตการสัมฤทธิ์ผลที่แสดงออก
3. เพื่อบ่งถึงระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนแต่ละคน

พนัส หันนาคินทร์ อ่างใน กิตติมา ปรีดีดิถ (2532) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องทำการวัดและประเมินผลกาเรียนของผู้เรียนว่าได้รับผลแค่ไหน เพียงใด หรือต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดและการประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนอันจะนำไปสู่การส่งเสริมหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อจะได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนในขณะนั้นว่าควรดำเนินการเรียนการสอนต่อไป หรือทบทวนให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น

3. การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินความสามารถว่า ผู้เรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน เพราะผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลนั้นเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดตลอดจนความพยายามต่างๆ ในอันที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุตามผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนต่อไป

การนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร

ในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น จะต้องมีการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาจะได้หาทางแก้ไขและให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรเพื่อให้ครูดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือการนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิด สัจจอุทรานันท์ (2532)

การนิเทศการเรียนการสอน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) การนิเทศ หมายถึงกระบวนการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จโดยผ่านตัวกลางหรือบุคคลอื่น เช่น ครู หรือผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกคนหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการนิเทศและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน ดังนั้น กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและการปฏิบัติงานของครูซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการนิเทศบรรลุเป้าหมาย กิจกรรมการนิเทศมีมากมายหลายแบบ ซึ่งจะต้องเลือกใช้กิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครูผู้สอนและนักเรียน ซึ่ง แฮร์ริส (Harris, 1985:71-86) อ้างใน วัชรา เล่าเรียนดี (2548) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศ 32 กิจกรรม ดังนี้คือ

1. การบรรยาย
2. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ
3. การบรรยายเป็นกลุ่ม
4. การให้ดูภาพยนต์หรือโทรทัศน์
5. การฟังคำบรรยายจากเทปวิทยุและเครื่องบันทึกเสียง
6. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุและเครื่องมือต่างๆ
7. การสังเกตในชั้นเรียน
8. การสาธิต
9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
10. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง
11. การสัมภาษณ์แบบชี้หน้า
12. การอภิปราย
13. การอ่าน
14. การวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ
15. การระดมสมอง
16. การบันทึกวีดีโอและการถ่ายภาพ
17. การจัดทำเครื่องมือและข้อทดสอบ
18. การประชุมกลุ่มย่อย
19. การจัดทัศนศึกษา
20. การเขียนเขียน
21. การแสดงบทบาทสมมติ
22. การเขียน
23. การปฏิบัติตามคำแนะนำ

ดังนั้นในการจัดหลักสูตรหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องมีการ
 นิเทศการเรียนการสอนเพื่อให้ทราบว่า ในการจัดการเรียนการสอนมีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงและเพื่อ
 เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การติดตามผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

การติดตามผล เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการทำงานทุกอย่าง ไปจนถึงการจัดหลักสูตรที่จะต้องมีการประเมินผลทั้งในขั้นตอนของการเตรียมการและการดำเนินการ โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันติดตามประเมินผลในทุกขั้นตอน ดังกล่าว

พยอม สุขมาก (2536) กล่าวว่า การติดตามและประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งของระบบบริหารงานและกระบวนการที่จำเป็นสำหรับการทำงานเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการติดตามและประเมินผลช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างไร บรรลุตามเป้าประสงค์ และแผนงานที่วางไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่องประการใด ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโอกาสต่อไปให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การติดตามและประเมินผลเป็นกลไกในการควบคุมคุณภาพของการทำงานเพื่อประกันให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และในบางครั้งเป็นการช่วยให้มีการปรับปรุงแก้ไขแผนงานและวิธีการปฏิบัติงานให้เหมาะสม

ในแง่การประเมินผล สมหวัง พิธิยานุวัฒน์(2528) กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ควรได้รับการประเมินผล อาจจำแนกออกได้ดังนี้

1. ประเมินผลตามเป้าหมายของโครงการส่วนนี้ อาจประเมินโดยเปรียบเทียบระหว่างสภาพการณ์ก่อนเริ่มโครงการ กับสภาพการณ์หลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้ว หรือประเมินเปรียบเทียบเป็นระยะเวลาไป

2. ประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในแผนการประเมินผล

เพื่อพิจารณาถึงการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ผู้ที่รับผิดชอบแผนงาน/โครงการสามารถติดตามประเมินผลใน 2 ขั้นตอน คือ

1. การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการเตรียมการจัดหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร และใครเป็นผู้รับผิดชอบ

2. การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนได้มีการปฏิบัติหรือไม่ ใครเป็นผู้ดำเนินการ และใช้วิธีการดำเนินการอย่างไร

ดังนั้น การติดตามผล เป็นการศึกษาถึงจุดเด่นจุดด้อยของผลงาน โดยนำผลการประเมินมาพิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป หรือปรับปรุงแก้ไขและเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็น เพราะจากการติดตามประเมินผลจะทำให้ผู้รับผิดชอบได้ทราบถึงสภาพและปัญหาในการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ ในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรจึงควรมีการกำหนดแนวทาง วิธีการ และผู้รับผิดชอบไว้ให้ชัดเจน และในการติดตามประเมินผลควรทำทั้งในขั้นตอนการเตรียมการและการดำเนินการจัดหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาต่างๆของการดำเนินการ เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน รวมทั้งอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องกระตุ้นช่วย สนับสนุนให้กำลังใจแก่โรงเรียนและแก่ครู ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์ (2539) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรระดับโรงเรียน และเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นและชักนำให้บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการ ผู้บริหารที่เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน และให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนได้จะสามารถทำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายได้ไม่ยาก ผู้บริหารควรมีบทบาทในด้านบริหารหลักสูตร การนิเทศติดตามผล การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่สำคัญดังนี้

1.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง เพื่อจะได้ให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนและวางแผนในการเตรียมการและดำเนินการใช้หลักสูตร

1.2 จัดเตรียมบุคลากร โดยวิธีการต่างๆ เช่นการประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา เป็นต้น เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสไปฝึกอบรมดูงานที่จัดโดยหน่วยงานต่างๆ

1.3 จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ เพื่อจะได้จัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยการจัดทำจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่นการจัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนได้ศึกษากันคว้าเพิ่มเติมได้ เป็นต้น โดยเน้นถึงคุณภาพประโยชน์และความสะดวกสบายในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นหลัก

1.5 ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เทคนิควิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.6 ให้ขวัญและกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม โดยยึดระบบคุณธรรมเป็นสำคัญ

1.7 ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร และรับความร่วมมือที่ดีจากบุคลากรทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย

2. ครูผู้สอน มีบทบาทหน้าที่หลักคือการสอน ซึ่งต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอนหรือกำหนดการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ใช้หลักสูตร โดยตรง และมีความสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างและประชุมวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อพิจารณาหาจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา ตลอดจนเพื่อพิจารณาวางแผนการสอนให้เหมาะสม

2.2 ทำความรู้จักผู้เรียน และวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียน เพื่อหาทางพัฒนาผู้เรียนทั้งชั้นรายบุคคล

2.3 ศึกษาแผนการสอน คู่มือครูให้ความเข้าใจอย่างแจ่มชัดก่อนทำการสอน

2.4 จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและเตรียมสื่อการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน

2.5 ศึกษาและลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลายให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าฟังและอ่านเพียงอย่างเดียว

2.6 พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ และจัดกิจกรรมต่างๆที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

2.7 จัดสอนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนที่มีความจำเป็นต้องเรียน

2.8 ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นระยะๆ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อหาทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.9 ปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียน และผู้เรียน

3. ศึกษาวิเคราะห์ การนำหลักสูตรไปใช้นั้น นอกจากผู้บริหาร โรงเรียนและครูจะมีบทบาทสำคัญแล้ว ศึกษาวิเคราะห์ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่สามารถทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลตามต้องการได้ โดยมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรในโรงเรียนดังนี้

3.1 จัดอบรมหรือแนะนำครูเพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการดำเนินการเรียนการสอน

3.2 เป็นที่ปรึกษาของครูในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการและจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเป็นครั้งคราวในระดับต่างๆ

3.3 เป็นผู้ประสานงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียนกับกรมกอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3.4 สร้างเสริมแรงจูงใจเพื่อให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ติดตามผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงคุณภาพการสอนของครู

3.5 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ผู้สนใจได้เข้าใจและมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นๆ

3.6 จัดให้บริการต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ต่อวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูผู้สอน หรือศึกษานิเทศก์เป็นวิทยากรเอง เป็นต้น

4. ผู้ปกครองและชุมชน มีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังนี้

4.1 ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดหาจัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อประกอบการเรียนการสอนต่างๆเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน

4.2 ช่วยประชาสัมพันธ์สนับสนุนและเผยแพร่ความรู้เรื่องหลักสูตร

4.3 แสดงความสนใจในการเรียนของผู้เรียนด้วยการซักถามผลการเรียน และช่วยเสนอแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

4.4 ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือมา เช่น เป็นวิทยากรพิเศษให้กับโรงเรียน หรือให้การสนับสนุนในด้านสถานประกอบการ เป็นต้น

ดังนั้น การนำหลักสูตร ไปใช้ให้บรรลุตามที่วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกำหนดนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลายๆฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในโรงเรียนนั่นเอง ครูผู้สอน จะต้องเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมาย อีกทั้งผู้บริหารก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยที่จะทำหน้าที่บริหารและให้บริการหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี นอกจากนี้ความร่วมมือจากบุคคลอีกฝ่าย เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อเสริมให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 สำหรับทหารกองประจำการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญมากในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ สำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน (2549) จึงมีการบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2544 สำหรับทหารกองประจำการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต มีดังนี้

1. ประสานงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับทหารกองประจำการในพื้นที่ รับผิดชอบกับหน่วยทหารที่รับผิดชอบ เช่น หน่วยงานทหารที่รับผิดชอบทหารกองประจำการทุกเหล่า ทัพ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต
2. จัดอบรมครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับทหารกองประจำการก่อนปฏิบัติ หน้าที่ครู และเพิ่มเติมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้และงานที่เกี่ยวข้อง
3. การขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาและลงทะเบียนเรียน ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร พร้อมเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก แล้วลงทะเบียนเรียนภาคเรียนละ 2 หมวดวิชา ยกเว้นหมวดวิชาที่มี ผลการเรียนเป็น “0” หรือที่มีการเทียบโอนผลการเรียน ให้ลงทะเบียนเรียนเพิ่มได้อีก 1 หมวดวิชา แต่ ใน 1 ภาคเรียนต้องไม่เกิน 3 หมวดวิชา โดยจัดดำเนินการปีการศึกษาละ 2 ภาคเรียน
4. การเทียบโอนผลการเรียนโดยการนำความรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จาก การศึกษา การเรียนรู้หรือการทำงานจากประสบการณ์ชีวิต หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนผล การเรียนในระดับการศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ การเทียบโอนผลการเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้
 - พิจารณาหลักฐานการศึกษา
 - ประเมินความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน

5. จัดกลุ่มผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา
6. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต บันทึกข้อมูลนักศึกษาในโปรแกรมลงทะเบียนนักศึกษา
7. แต่งตั้งครูประจำกลุ่มในหน่วยงานทหารที่ผ่านการอบรมตามที่อยู่บังคับบัญชาของหน่วยงานแจ้งรายชื่อให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต
8. สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนให้กับกลุ่มเป้าหมายตามความเหมาะสม
9. สรุปการลงทะเบียนตามหมวดวิชาที่ลงทะเบียน
10. แจ้งยอดข้อสอบตามหมวดวิชาที่ลงทะเบียน
11. สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล
12. นิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของทหารประจำการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และรับทราบปัญหาพร้อมหาแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
13. ดำเนินการสอบปลายภาคเรียนและประเมินผลการเรียนรู้ ตามระเบียบการวัดผล ประเมินผลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต
14. จัดให้มีกิจกรรมซ่อมเสริม
15. การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.)
16. การอนุมัติการจบหลักสูตร ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต ต้องตรวจสอบประวัติการลงทะเบียนของผู้จบหลักสูตรดังนี้
 - ผู้จบหลักสูตรมีผลการเรียนครบทุกหมวดวิชาตาม โครงสร้างของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - มีผลการเข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ครบ 100 ชั่วโมง
 - ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - ผ่านเกณฑ์การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนตามเกณฑ์ที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต กำหนด
 - ผ่านการอนุมัติให้เทียบโอนอาชีพทหารกองประจำการ 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชา พัฒนาสังคมและชุมชน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 และหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ โดยผู้บังคับบัญชาลงนามรับรองปลดประจำการ
 - อนุมัติให้จบหลักสูตรในวันปลดประจำการ ในกรณีที่ปลดประจำการก่อนจบหลักสูตร ผู้เรียนสามารถเทียบโอนอาชีพทหารกองประจำการ 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 และหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ โดยผู้บังคับบัญชาลงนามรับรองปลดประจำการ

17. ออกหลักฐานการจบหลักสูตร ให้ผู้ที่ได้รับการอนุมัติให้จบหลักสูตร

18. จัดเก็บหลักฐานการจบหลักสูตร

- ใบระเบียบนแสดงผลการเรียน (กศน.1)
- ทะเบียนคุมประกาศนียบัตร
- แบบรายงานสำเร็จการศึกษานอกโรงเรียน
- เอกสารบันทึกผลพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กศน.5)

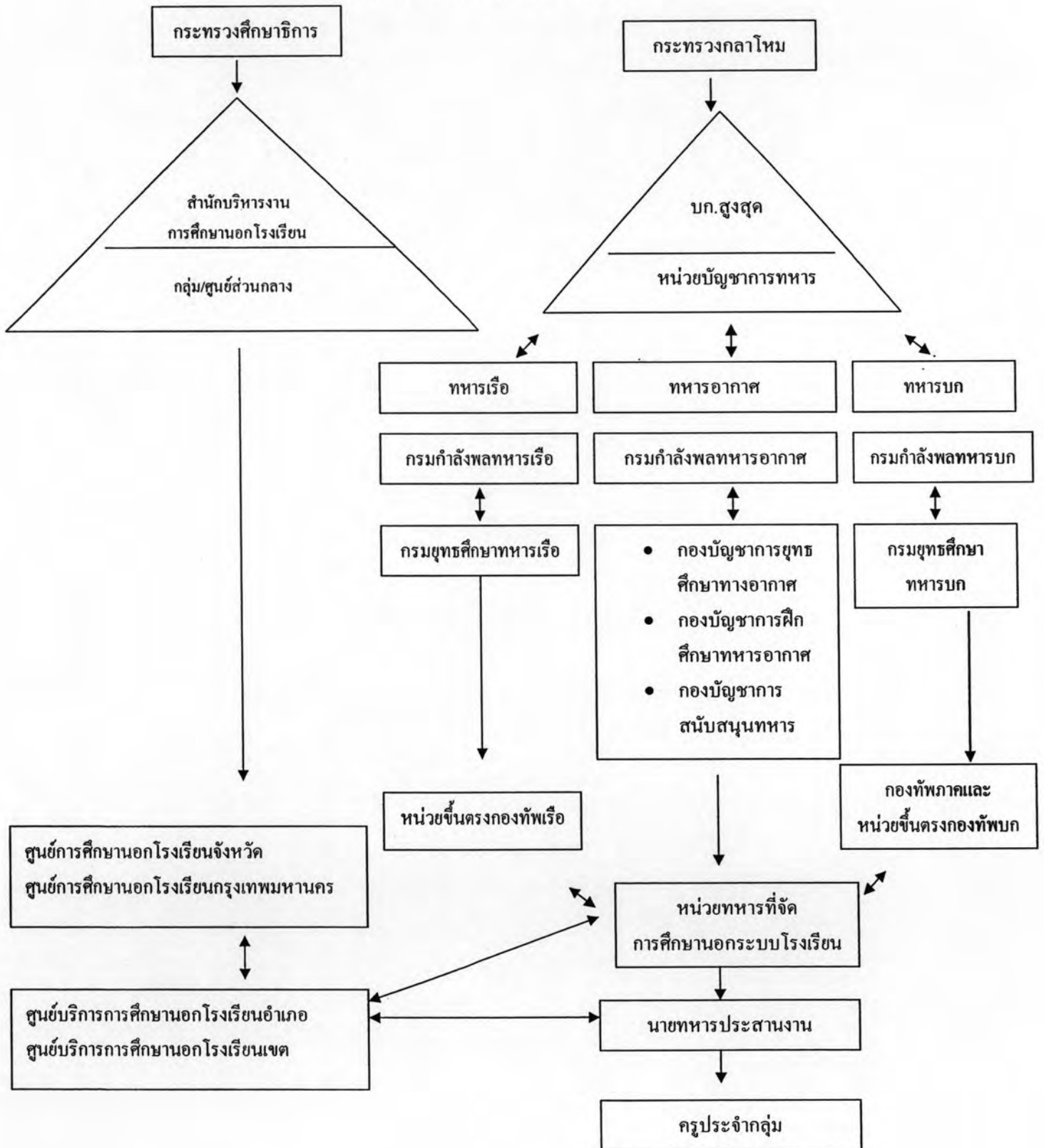
บทบาทหน้าที่ของสำนักงานพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับทหารกองประจำการ

สำนักทหารพัฒนาหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้กับทหารกองประจำการในหน่วยทหารของกองบัญชาการทหารสูงสุด ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ ให้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ สำนักทหารพัฒนาหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาจึงได้รับมอบหมายในเรื่องต่อไปนี้

1. เป็นผู้ประสานงานระหว่างกองบัญชาการทหารสูงสุดและเหล่าทัพกับสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ในเรื่องนโยบาย การดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดและวางแผนการดำเนินงานให้แก่เหล่าทัพ
2. สนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้หน่วยทหาร สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น โดยประสานการปฏิบัติกับกองบัญชาการทหารสูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเหล่าทัพ และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนดังนี้
 - พิจารณาจัดทำแผน โครงการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
 - ผลิตนวัตกรรมในการดำเนินการสนับสนุนหน่วยทหาร เช่น การจัดอบรมเจ้าหน้าที่หน่วยทหาร เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และครูประจำกลุ่ม เพื่อดำเนินการสอนให้กับทหารกองประจำการ โดยครูจะต้องมีคุณวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป
 - ร่วมกับกองบัญชาการทหารสูงสุด เหล่าทัพ และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ในการจัดประชุมสัมมนาและชี้แจงบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและรับทราบปัญหา ตลอดจนแสวงหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดความร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินการให้เป็นอย่างต่อเนื่องสมบูรณ์
 - การให้บริการทางวิชาการ เอกสาร ตำรา สื่อการเรียนการสอน และสื่อเสริมต่างๆ

3. จัดการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยทหาร
4. เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติจากหน่วยปฏิบัติ ตลอดจนประมวลผลการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอผู้บังคับบัญชาต่อไป
5. ประสานงานให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในหน่วยทหารและสนับสนุนให้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยทหารดำเนินการอย่างดี

แผนภูมิแสดงสายการประสานงานและการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
ในหน่วยทหารสำหรับทหารกองประจำการ

บทบาทของครูผู้สอน

1. เป็นครูการศึกษาออกโรงเรียน ครูประจำกลุ่ม หรือทหารที่ได้รับคัดเลือกแล้วผ่านการอบรมครูการศึกษาออกโรงเรียน ในหน่วยทหารและมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน การมอบหมายงาน

2. งานธุรการ/งานทะเบียนในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน

- รับขึ้นทะเบียนนักศึกษา
- รับลงทะเบียนนักศึกษาเป็นกลุ่ม/ระดับ
- จัดทำประวัตินักศึกษาที่มาลงทะเบียน
- จัดทำบัตรประจำตัวนักศึกษา

3. จัดทำสื่อ / ประสานงานแหล่งการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

- จัดทำและให้บริการสื่อ
- ประสานและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแหล่งเรียนรู้ เช่น แหล่งวิทยากร ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นต้น

4. จัดกระบวนการเรียนรู้

- จัดปฐมนิเทศ
- แนะนำการเรียนรู้
- จัดกระบวนการเรียนรู้
- วัดประเมินผลร่วมกับผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนตามที่ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ/เขต กำหนด
- จัดทำผลการเรียน

5. การปฏิบัติหน้าที่ของครูประจำกลุ่มในด้านจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการ

**หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 สำหรับทหารกองประจำการ
ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน**

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 สำหรับทหารกองประจำการ ได้กำหนดรายละเอียดของหลักการ จุดหมาย ระดับการศึกษา โครงสร้างหลักสูตร สาระและมาตรฐาน การเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน และการ นิเทศติดตามผล ดังนี้

หลักการ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีหลักการดังนี้

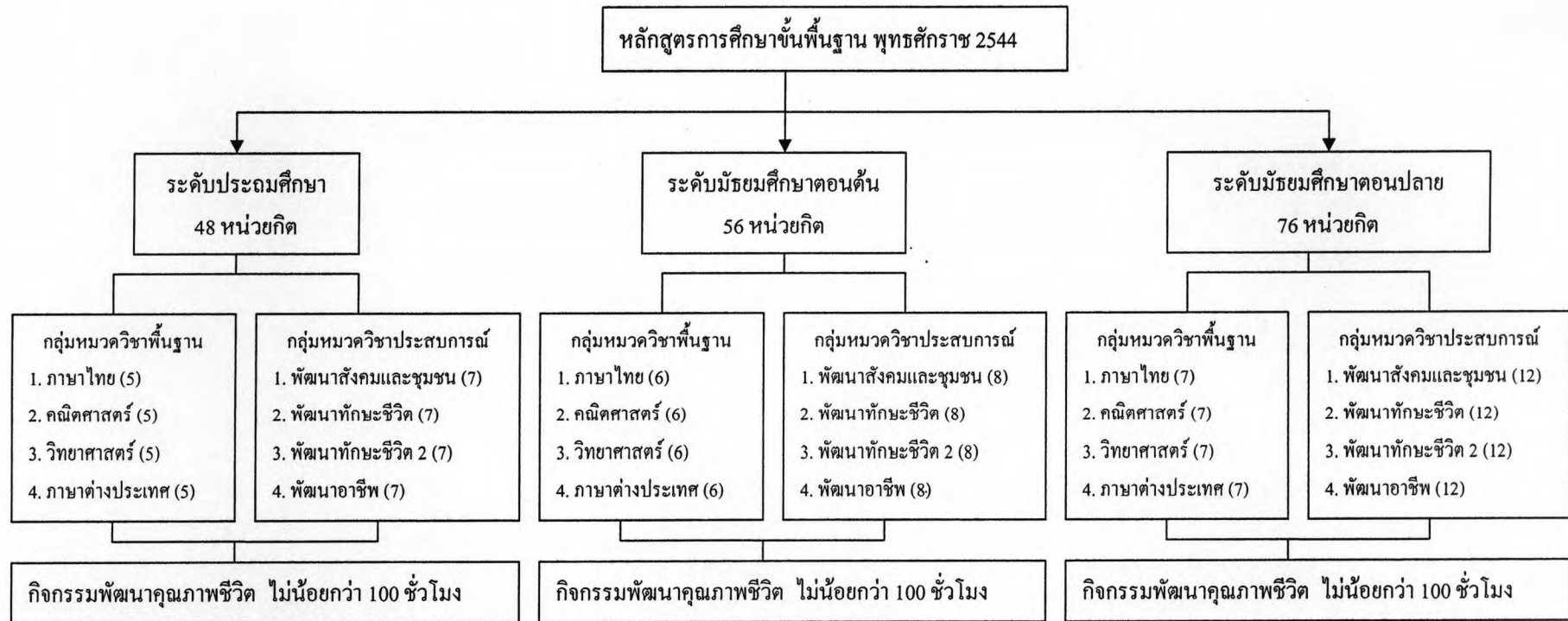
1. เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือผู้ที่พลาดโอกาส และขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบ หรือในพื้นที่ที่สถานศึกษาในระบบไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ได้
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการและการปฏิบัติจริงสอดคล้องกับวิถีชีวิตนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทันที
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. เป็นการศึกษาที่ให้คุณค่าของความรู้ ประสบการณ์ และอาชีพของผู้เรียน โดยสามารถนำมาเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสูตรได้
5. ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร ชุมชนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดหมาย

เพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทย และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงกำหนดจุดหมายซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาดังนี้

1. เห็นคุณค่าและมีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ชุมชนและท้องถิ่น ภูมิใจในความเป็นไทย ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษา สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย เป็นพลเมืองดี ชีดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
4. มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สภาพปัญหาของตนเอง ชุมชน และสังคม โดยใช้กระบวนการ “คิดเป็น” ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
5. มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิต และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. เห็นคุณค่าและรู้จักเลือกใช้วิทยาการ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ให้ก้าวทันต่อความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
7. มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการงาน เป็นแบบอย่างหรือผู้นำด้านการพัฒนาอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น
8. รักการออกกำลังกาย รู้จักรักษาสุขภาพตนเองให้เข้มแข็ง มีบุคลิกภาพที่ดี และมีสุนทรียภาพในการดำเนินชีวิต
9. มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน พร้อมทั้งจะแข่งขันในสังคมโลกอย่างมีสันติ
10. เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ มีค่านิยมการเป็นผู้ผลิตมากกว่าการเป็นเพียงผู้บริโภค
11. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลี้แวดล้อมที่ยั่งยืน

โครงสร้างหลักสูตรตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หมายเหตุ โครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดในแผนภูมิ จำแนกได้ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนต้องลงทะเบียนเรียนในกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน 4 หมวดวิชา กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ 4 หมวดวิชา และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานและกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ในแต่ละวิชา ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนในหมวดวิชาเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนได้ นอกเหนือจาก 8 หมวดวิชา

2. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะอื่น ๆ มีความจำเป็นต้องเรียนองค์ความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามวิถีชีวิต ก็สามารถเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะอื่นๆ ในทุกหมวดวิชาในกลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์

ระดับการศึกษา

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาดและขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่ที่สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ได้ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา ซึ่งสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ โดยได้กำหนดไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังนี้

สาระการเรียนรู้

การกำหนดสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ได้ใช้กรอบสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน แบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 หมวดวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชาและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต การงานและอาชีพและการพัฒนาสังคมและชุมชนของผู้เรียน ประกอบด้วย

- 1.1 หมวดวิชาภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการติดต่อสื่อสาร

1.2 หมวดวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในทางคณิตศาสตร์ในเรื่องเกี่ยวกับจำนวน การวัด เรขาคณิต พีชคณิต และข้อมูลสถิติ

1.3 หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาด้วย หลักของความเป็นเหตุเป็นผล การเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลและสืบค้นข้อมูลข่าวสารกับ สังคมโลก ตลอดจนการแสวงหาความรู้เพื่ออาชีพที่ทำอยู่ให้ก้าวทันกับยุคโลกาภิวัตน์สารพการเรียนรู้ กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษทุกระดับการศึกษา ส่วนภาษาต่างประเทศ อื่นๆสามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน

กลุ่มที่ 2 หมวดวิชาประสบการณ์ เป็นองค์ความรู้ที่เป็นทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเพื่อ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีความสุนทรีย์ภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ในชีวิตพอสมควร องค์ความรู้และสาระการเรียนรู้ที่จัดให้ จึงพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถ นำไปใช้ในชีวิตได้ทันที ประกอบด้วย

หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน (สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเอง กับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความ เป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุขตลอดจนความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม

หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 (สุขศึกษาและพลศึกษา) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมี ความรู้ทักษะชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย รู้วิธีการดูแลบำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรง และป้องกันโรคภัย ตลอดจนความรู้ด้านการกีฬา เช่น การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เพื่อให้ผู้เรียนมีสุขภาพอนามัยดี

หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 2 (ศิลปะ) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านศิลปะ มี ความสุนทรีย์ภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ (การงานอาชีพและเทคโนโลยี) เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมี วิสัยทัศน์ มองเห็นช่องทางและแนวทางในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพ รวมทั้งสามารถนำ เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการงานอาชีพ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายใดมีความจำเป็นต้องเรียนองค์ความรู้ กระบวนการ และค่านิยมต่างๆ ที่จำเป็นตามวิถีชีวิตก็สามารถเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะนั้นๆ ได้ทุกหมวดวิชา

มาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของหมวดวิชา 8 หมวดวิชา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละหมวดวิชา เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะคือ

มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ยึดถือมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้งนี้ ได้มีการเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา เมื่อผู้เรียนจบในแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ปรับและพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน การศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาของแต่ละหมวดวิชาจะกำหนดไว้ในเอกสารกรอบมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของหมวดวิชาต่างๆมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาได้กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานสาระเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนทุกคน สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

การจัดกระบวนการเรียนรู้

แนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ยึดแนวทางที่สำคัญดังนี้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยปรัชญา “คิดเป็น” ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา เริ่มตั้งแต่รวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหาการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาโดยการใช้ข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมสิ่งแวดล้อมมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาและแนวทางปฏิบัติ ด้วยหลักของความเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินชีวิตของตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพได้ทันที ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร จึงมีความจำเป็นต้องจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและพัฒนามตามศักยภาพ นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต้องจัดสาระการเรียนรู้และ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนรู้ในสาระต่างๆ จึงมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากวิถีชีวิต และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเหล่านี้ เป็นต้น

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้ในหมวดวิชา เดียวกันหรือสาระการเรียนรู้ต่างหมวดวิชาบูรณาการร่วมกับสภาพชีวิตในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นชี้แนะตลอดจนเป็นวิทยากรในสาขาวิชาที่ นำมาบูรณาการ ซึ่งจัดได้หลายลักษณะตามสภาพความพร้อมของครู/ผู้เรียนและเนื้อหาวิชา

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับกลุ่มเป้าหมายทหารกองประจำการ โดยให้จัดการศึกษาแบบพบกลุ่ม ซึ่งจะเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีการพบกลุ่มเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามานำเสนอในกลุ่มและอภิปรายร่วมกัน สรุปในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการพบกลุ่มตลอดภาคเรียนมีกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรมที่ครูจะต้องดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คือการจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การทำโครงการ การสอนเสริม และการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1 การพบกลุ่ม โดยการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ความคิดได้ด้วยตนเอง ให้เวลาประมาณ 3 – 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ให้นักศึกษานำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง และโครงการ ซึ่งได้รับมอบหมาย หรือวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน ไว้ล่วงหน้า
- 2) ทดสอบความรู้ความเข้าใจสาระเนื้อหา โดยครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำข้อสอบย่อย ผู้เรียนตอบคำถามสั้นๆ ซึ่งสรุปความคิดรวบยอดที่เป็นความรู้ความเข้าใจของตัวผู้เรียนเอง
- 3) จัดการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระใหม่ ซึ่งร่วมกันวางแผนไว้แล้วหรือเนื้อหาสาระที่จำเป็น ซึ่งผู้เรียนยังไม่เข้าใจและต้องการจะเรียนรู้เพิ่มเติม
- 4) ฝึกกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากกลุ่มจากสื่อ โดยครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น และเสริมความรู้ให้
- 5) วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนที่ถือว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะมีความรับผิดชอบมีประสบการณ์และมีข้อจำกัดในการทำงาน และการประกอบอาชีพ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง จึงใช้หลักการเรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการจดบันทึกและเรียบเรียงความรู้ที่ได้นั้นไว้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานหรือร่องรอยของการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจดบันทึกลงสมุดหรือจัดทำแฟ้มสะสมงานในแต่ละหมวดวิชาของผู้เรียนแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม ซึ่งการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายโดยผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าต่อเนื่อง จดบันทึก และนำเสนอในการพบกลุ่ม เป็นการเติมเต็มความรู้กันและกัน ผู้เรียนจะใช้เวลาสัปดาห์ละประมาณ 15 – 20 ชั่วโมง เพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายที่มีสาระสำคัญดังนี้

1. ฝึกให้ผู้เรียนรับผิดชอบและรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆด้วยตนเอง
 2. ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้และรู้จักวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมายตามความต้องการของตนเองในการแสวงหาความรู้
 3. ฝึกผู้เรียนให้จัดบันทึก เรียบเรียงและสรุปความรู้ที่ตนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ
 4. ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต
- การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ถือว่ามีค่ามาก และผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเรียนด้วยวิธีนี้ ครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องใส่ใจเพิ่มขึ้นในเรื่องต่อไปนี้

3. ดำเนินการให้มีการจัดทำโครงการ ครูผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันวางแผนและกำหนดการจัดทำโครงการทุกหมวดวิชาที่ลงทะเบียนแต่ละภาคเรียน โดยบูรณาการกับการดำรงชีวิตประกอบอาชีพ เน้นการทำโครงการที่เป็นสภาพจริง เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา เช่น โครงการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเสพติด โครงการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น

4. การจัดการเรียนรู้โดยการสอนเสริม ใช้สำหรับเนื้อหาที่ยาก เหมาะสมที่จะให้ผู้รู้ ผู้ชำนาญในเนื้อหานั้นเป็นผู้อธิบายจึงจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้น ช่วงเวลาและสถานที่ในการสอนเสริมเป็นไปตามแผนที่ร่วมกันกำหนดไว้โดยใช้เวลาที่เหมาะสมนอกเหนือจากการพบกลุ่ม โดยกำหนดให้สอนเสริมกลุ่มสาระละ 3 ครั้งๆละไม่เกิน 3 ชั่วโมงในแต่ละระดับ โดยมีจำนวนนักศึกษา

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ/เขตนำผลการวัดและประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริม พัฒนา หรือแก้ไขปรับปรุงผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ตามเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ตามเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต จนจบหลักสูตรตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 นอกจากนี้ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนและครูผู้สอนยังสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ดำเนินควบคู่ไปอย่างต่อเนื่องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน,2549)

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก
โรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1. การวัดและประเมินผลการเรียนหมวดวิชา
2. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
3. การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน
4. การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

การวัดและประเมินผลการเรียนหมวดวิชา

การวัดและประเมินผลการเรียนหมวดวิชา เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนในหมวด
วิชาต่างในกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานและกลุ่มวิชาประสบการณ์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก
โรงเรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมอัน
เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้น
การปฏิบัติจริงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหมวดวิชา ซึ่งต้อง
ดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาจจะแบ่งเป็นการประเมินผลก่อนเรียน
การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลปลายภาคเรียน

1. การวัดและประเมินผลก่อนเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตรวจสอบความรู้ ทักษะ
และความพร้อมต่างๆ ของผู้เรียน หรือประเมินพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนในแต่ละหมวดวิชาเพื่อนำผลที่ได้
ไปจัดกลุ่มผู้เรียน หรือเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อม และมีพื้นฐานพอเพียงที่จะทำให้การจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ในหมวดวิชาที่ลงทะเบียเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะช่วยให้ผู้เรียนประสบ
ความสำเร็จในการเรียนได้ การวัดและประเมินผลก่อนเรียนอาจดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ เช่น
สัมภาษณ์ สอบถาม พูดคุย หรือดำเนินการอย่างเป็นทางการ เช่น ให้ทดสอบข้อเขียน ทดสอบภาคปฏิบัติ
หรืออื่นๆ

2. การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความก้าวหน้าของ
ผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
รวมทั้งประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และผลงานจากกิจกรรมการเรียนรู้
โดยจัดให้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถตรวจสอบได้ และให้
ดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/
เขต จะต้องกำหนดสัดส่วน การวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน แต่เนื่องจากสำนัก
บริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีนโยบายให้การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการ
ประกันคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียน จึงกำหนดให้มีสัดส่วนการวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียน

และปลายภาคเรียนเป็น 60:40 และผู้เรียนจะต้องเข้าสอบปลายภาคเรียนได้คะแนนสอบปลายภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มปลายภาคเรียนและรวมคะแนนทั้งคะแนนระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียนแล้วต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จึงจะผ่านการเรียนในหมวดวิชานั้นๆ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2549)

การวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนของหมวดวิชา พิจารณาจาก

1) แนวทางการวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยพิจารณาชิ้นงาน/ผลงาน ที่ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การนำเสนอผลงาน/ชิ้นงาน และการร่วมอภิปราย

(1) ผลงาน/ชิ้นงานที่ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนที่ได้ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในเนื้อสาระที่ง่าย ที่ได้ตกลงร่วมกับครูผู้สอนในช่วงการวางแผนการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องบันทึกผลการศึกษาไว้เป็นหลักฐาน อาจใช้วิธีบันทึกด้วยการเขียน เพื่อฝึกการเขียนและจัดเก็บให้เป็นระบบ

(2) ครูผู้สอนต้องตรวจสอบผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียนเป็นระยะๆตามที่ได้กำหนดในแผนการเรียนรู้ โดยพิจารณาในเรื่องของเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง คุณธรรม จริยธรรม และอื่นๆ รวมทั้งพิจารณาการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน

(3) การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าและการร่วมอภิปราย ผู้เรียนจะต้องหมุนเวียนกันนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในช่วงการพบกลุ่ม และผู้ที่ยังไม่ได้นำเสนอต้องร่วมอภิปรายซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการฝึกทักษะการเสนอความคิดเห็นและฝึกทักษะการพูด

ครูผู้สอนต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ในส่วนของผู้นำเสนอ ทั้งด้านเนื้อหา สื่อ บุคลิกภาพ และอื่นๆ และบันทึกผลสังเกตไว้เป็นหลักฐาน สำหรับผู้ร่วมอภิปรายให้สังเกตในเรื่องสาระที่ร่วมอภิปรายข้อมูลข้อคิดเห็นที่นำมาอภิปราย การมีส่วนร่วมและทักษะการพูดในที่ชุมชนและอื่นๆ โดยบันทึกผลการสังเกตในแบบสังเกต

2) การทดสอบย่อย

ในการพบกลุ่ม หลังจากเสร็จสิ้นการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและการอภิปรายแล้ว ให้ครูผู้สอนดำเนินการทดสอบย่อยทุกครั้ง ครั้งละไม่เกิน 20 นาที โดยทดสอบเกี่ยวกับความคิดรวบยอด ตามมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ที่ได้จากการพบกลุ่มครั้งที่ผ่านมาจัดทำแบบทดสอบย่อยในลักษณะคำถาม-ตอบสั้นๆ

3) การวัดและประเมินผลระหว่างภาคเรียนจากการทำโครงการ ให้พิจารณาโครงการ 3 ส่วนดังนี้
 ส่วนที่ 1 เอกสารโครงการให้ตรวจสอบว่าเอกสารโครงการที่เขียนมีหัวข้อสำคัญของโครงการครบถ้วนหรือไม่ การเขียนโครงการสมเหตุสมผล มีความชัดเจน และมีความเป็นไปได้เพียงใด

ส่วนที่ 2 กระบวนการทำงาน ให้ผู้เรียนรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ เช่น 2 สัปดาห์ โดยให้ผู้เรียนประเมินด้วยตนเองว่า การดำเนินโครงการก้าวหน้าเป็นไปตามแผนหรือไม่หรือมีปัญหาอุปสรรคใด และได้แก้ปัญหานั้นอย่างไร โดยผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มบันทึกสรุปผลการประเมินไว้ด้วย

ส่วนที่ 3 ผลงาน/รายงาน เมื่อทำโครงการเสร็จสิ้นได้ชิ้นงานแล้ว ให้ผู้เรียนช่วยกันเขียนรายงานโครงการที่ทำตามแบบฟอร์มการเขียนรายงาน ว่าทำอะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไรทำที่ไหนเมื่อไหร่ ผลเป็นอย่างไร พร้อมทั้งเขียนและสะท้อนความคิดเห็นต่อการทำโครงการด้วย โดยครูผู้สอนจะประเมินทั้งส่วนที่เป็นชิ้นงานและรายงาน

ทั้งนี้ การประเมินโครงการทั้ง 3 ส่วน ควรให้น้ำหนักคะแนนของส่วนที่ 2 การประเมินกระบวนการทำงาน และส่วนที่ 3 การประเมินผลงาน/รายงาน มากกว่าส่วนที่ 1 เอกสารโครงการ

3. การวัดและประเมินผลปลายภาคเรียน การประเมินผลปลายภาคเรียนเป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละหมวดวิชา โดยให้ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการด้วยแบบทดสอบทั้งอัตนัยและปรนัยในสัดส่วนที่เท่ากัน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด/กรุงเทพมหานคร เป็นผู้สร้างเครื่องมือวัดผล พร้อมจัดทำแนวเฉลยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนและให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต ศูนย์การเรียนเป็นผู้ดำเนินการประเมินและตรวจให้คะแนน ผู้เรียนจะต้องเข้าสอบปลายภาค และได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวมปลายภาคเรียน จึงจะผ่านการประเมินผลปลายภาคเรียน ถ้าผู้เรียนได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ให้ผู้เรียนสอบซ่อมได้

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้เรียน ดำเนินการประเมินผู้เรียนทุกภาคเรียนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนดซึ่งมีวิธีการหลากหลาย เช่น สังเกตและรายงานพฤติกรรมจากผู้เกี่ยวข้อง การดูผลงาน การบันทึกความดี การรายงานตนเองของผู้เรียน เป็นต้น

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่คุณเรียนทุกคนต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขตกำหนด จึงจะได้รับการพิจารณาให้จบหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา มาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต ทั้งนี้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต จะต้องแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบผล และมีส่วนร่วมในการประเมินการอ่าน วิเคราะห์ และเขียน

ทั้งนี้ อาจประเมินจากการที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หมวดวิชา หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะอื่นๆ เพื่อฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามที่หลักสูตรกำหนดและควรทำในรูปคณะกรรมการ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการประเมินดังนี้ สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549)

การประเมินผู้เรียน

ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น

- 1) ประเมินขณะจัดการเรียนการสอนรายหมวดวิชา
- 2) มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้า ไปศึกษาดูงานแล้วเขียนเป็นรายงานการคิดวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปของแฟ้มสะสมงาน / โครงงานหรือรูปแบบอื่น
- 3) วิธีอื่นๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม

สำหรับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขตที่มีผู้เรียนเป็นทหารกองประจำการ อาจใช้วิธีการประเมินดังนี้

- 1) การให้ทำงานค้นคว้าจากห้องสมุด โดยมอบหมายเป็นใบงาน ประเมินผล โดยดูจากความถูกต้อง ของงานที่นำมาส่ง
- 2) การให้วิเคราะห์ข่าวหนังสือพิมพ์ ประเมินผล โดยดูจากงานที่นำมาส่ง ความเข้าใจในเนื้อหาของข่าวว่ามีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด
- 3) การให้เขียนเรียงความ/คำขวัญในวันสำคัญ หรือ โครงการต่างๆ ประเมินผล โดยดูจากรูปแบบ ความถูกต้องของเนื้อหาที่เขียน
- 4) การเขียนจดหมายในการติดต่อญาติ หรือบุคคลอื่นๆ ประเมินผล โดยดูจากความถูกต้องว่ามีความสละสลวยหรือไม่ สุภาพหรือไม่

หลังจากนั้นจัดแบ่งเป็นระดับการประเมิน 3 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ รวบรวมผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และผู้มีอำนาจลงนามรับรอง แล้วส่งผลการประเมินดังกล่าวให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต

เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต ดำเนินการสรุปผลการประเมินในภาพรวมของผู้เรียนแต่ละคน และให้กรอกคะแนนเป็นระดับคุณภาพ 3 ระดับ ดังนี้

ดีมาก หรือ ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ดี หรือ ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด

พอใช้ หรือ ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมบางประการที่ควรปรับปรุงและได้ผ่านกระบวนการปรับปรุงตามที่กำหนดแล้ว

การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเงื่อนไขที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินตามเกณฑ์ จึงจะได้รับการพิจารณาให้จบหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

1) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสนำใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์โดยฝึกทักษะการมีเหตุผล การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุทธศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวยุทธศาสตร์ สังคมอย่างแน่นแฟ้นรวมทั้งมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

1) ครูผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) ครูผู้สอนร่วมกับผู้เรียนจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ครบถ้วน

3) ผู้เรียนเสนอโครงการขออนุมัติต่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต โดยมีครูผู้สอนรับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ

2.ผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามเกณฑ์ที่ศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอำเภอ/เขตกำหนด

3.ผ่านกระบวนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่ศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขตกำหนด

4.ผ่านเกณฑ์การอ่าน ทิศ วิเคราะห์เขียน ตามเกณฑ์ที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอ/เขตกำหนด

การพิจารณาอนุมัติการผ่านระดับการศึกษาและการจบหลักสูตร

การพิจารณาให้ผู้เรียนผ่านระดับการศึกษาหรือจบหลักสูตรนั้น ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติ
ครบถ้วนตามเกณฑ์การผ่านระดับการศึกษาและการจบหลักสูตร ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง
นายทะเบียนผู้รวบรวมข้อมูลการเรียนของผู้เรียนจะไม่เสนอชื่อผู้เรียนให้กับผู้อำนวยการศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขตพิจารณาอนุมัติผลการผ่านระดับการศึกษาหรือการจบหลักสูตร แต่
จะแจ้งให้ผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องให้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์การผ่านระดับการศึกษา หรือการจบ
หลักสูตร แต่จะแจ้งให้ผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องให้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์การผ่านระดับการศึกษา
หรือการจบหลักสูตร

เมื่อผู้เรียนแก้ไขข้อบกพร่องจนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การผ่านระดับการศึกษาหรือการ
จบหลักสูตรครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จะได้รับการเสนอชื่อให้ผู้ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอ/เขต พิจารณาอนุมัติผลการผ่านระดับการศึกษา หรือการจบหลักสูตรต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า มีผู้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร และการใช้
หลักสูตรในหลายลักษณะ ดังนี้

อัจฉรา นิยมมาภา (2538) ได้ศึกษาว่าการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษตามโครงการทดลอง
สอนภาษาอังกฤษประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพ
มหานคร ซึ่งศึกษาประชากรผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์
พิเศษและครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานประถมศึกษา กรุงเทพมหานครมีการประชุมและแต่งตั้งคณะกรรมการ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ มีการเตรียมบุคลากร โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติในการสอน มีห้องปฏิบัติการทางภาษา จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการสอนแบบฟัง-พูด การฝึกกล้ามมือโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะที่โรงเรียนจัดทำ ครูจัดทำวัสดุหลักสูตรเพิ่มเติม จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดสอนซ่อมเสริม ประเมินผลโดยตรวจผลงานนักเรียน มีการนิเทศติดตามผลโดยการสอบถามและการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ส่วนปัญหาในการดำเนินงานพบว่า การกำหนดนโยบายของสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ไม่ชัดเจน ครูผู้สอนไม่เพียงพอ และไม่ได้จบการสอนภาษาอังกฤษโดยตรง ครูมีงานรับผิดชอบหลายด้าน พื้นฐานความรู้นักเรียนต่างกันมาก และขาดเอกสารที่ใช้ประกอบในการจัดทำวัสดุหลักสูตร

นางนุช สีสันต์ (2539) ได้ศึกษาการจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยศึกษากรอบการดำเนินงาน ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร คือ การวางแผนการจัดหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัดตารางสอน และการเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรต่อเนื่องการเรียนการสอน ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร คือ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร คือ การนิเทศติดตามผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมการจัดหลักสูตร มีการวางแผนในรูปคณะกรรมการแต่ไม่ได้ทำโครงการเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดครูเข้าสอน ส่งเข้ารับการอบรมและมอบให้ศึกษาเอกสาร มีการประชาสัมพันธ์โดยการประชุมชี้แจง ครูจัดตารางสอนตามคาบเวลาที่หลักสูตรกำหนด มีการรวบรวมวัสดุและสื่อที่ได้รับจากต้นสังกัดและจัดทำจัดซื้อเพิ่มเติม แต่มีปัญหาคือบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถ และชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษ ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร ครูมีการวางแผนสอนล่วงหน้า แต่ไม่ทำแผนการสอนเป็นลายลักษณ์ จัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสอนตามแนวภาษาเพื่อการสื่อสาร จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดป้ายนิเทศและมุมภาษาอังกฤษ มีการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจก่อนเรียน และระหว่างเรียน ด้านการนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร เป็นการนิเทศในรูปคณะกรรมการ เรื่องการเตรียมวัสดุและสื่อ การจัดตารางสอน การจัดเตรียมบุคลากร และประชุมวิชาการ และเยี่ยมชั้นเรียนโดยผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียน แต่พบ

ปัญหา คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาในการนิเทศติดตาม ขณะทำงานมีงานสอนเต็มเวลา ขาดเครื่องมือในการนิเทศติดตามผล และผู้นิเทศไม่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเท่าที่ควร

รศินา ช้างเนียม (2524) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษากรอบการดำเนินงานด้านการบริหารหลักสูตร คือ การจัดทำแผนการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การจัดแผนการเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การสนับสนุนวัสดุและสื่อ การเตรียมอาคารสถานที่ และการนิเทศติดตาม ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การเตรียมการสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การสอนซ่อมเสริม การผลิตและใช้สื่อ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการปฏิบัติด้านจัดทำแผนการใช้หลักสูตร เตรียมบุคลากร การจัดทำแผนการเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การสนับสนุนวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน การเตรียมอาคารสถานที่และบรรยากาศในการใช้หลักสูตร และการนิเทศติดตามให้การช่วยเหลือ แนะนำ ในระดับมาก ปัญหาที่พบคือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการใช้หลักสูตร ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ ขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดงบประมาณ ห้องเรียนไม่เพียงพอ และขาดการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการเตรียมการสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครุมีจำนวนคาบสอนมาก พื้นฐานความรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน เนื้อหาในบทเรียนมาก ขาดงบประมาณ นักเรียนไม่สนใจเรียนซ่อมเสริม และขาดเครื่องมือมาตรฐานในการวัดผลการเรียนรู้

สุนิสา กาญจนนิยม (2539) ได้ศึกษาการจัดหลักสูตรคอมพิวเตอร์พื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน ที่มีการจัดหลักสูตรคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์พื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตการสอน และแบบศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการวางแผนการจัดหลักสูตร จัดทำแผนการสอน จัดเตรียมบุคลากรโดยสนับสนุนให้หาความรู้เพิ่มเติม จัดครูเข้าสอนตามความสามารถ ความต้องการ และความพึงพอใจ จัดหาและจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยได้รับการบริจาค จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอนจัดเป็นห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ จัดเตรียมการวัดและประเมินผลการสอนและมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์พื้นฐานให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ครูใช้วิธีการบรรยายประกอบการสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติจริง ประเมินผลการเรียนก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน นิเทศการเรียนการสอนโดยผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ โดยการเยี่ยมชมชั้นเรียนและสอบถามปัญหา ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนมีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรโดยการสอบถามจากผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนสังเกตการปฏิบัติงาน ศึกษาจากแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรตลอดทั้งปีการศึกษา ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

อรุณแก้ว ลิขธรรมชโย (2541) ได้ศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยประชากรที่ใช้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หัวหน้าแผนกวิชา ผู้บริหารสถานประกอบการและผู้ควบคุมการฝึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ชั้นเตรียมการ มีการจัดทำโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีการวางแผนการปฏิบัติงาน มีการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการประชาสัมพันธ์การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีทั้งสถานศึกษา และสถานประกอบการ ปัญหาที่พบคือ สถานศึกษาจัดหาสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการได้น้อย จำนวนนักเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย วิธีการประชาสัมพันธ์ไม่น่าสนใจ และไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ในขั้นดำเนินการ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดอาชีวศึกษา โดยปรึกษากับผู้บริหารสถานประกอบการ มีการจัดประชุมชี้แจง สถานศึกษารับสมัครและสถานประกอบการคัดเลือกนักเรียน โดยผู้ควบคุมการฝึกเป็นผู้ดำเนินการ มีการแต่งตั้งอาจารย์นิเทศก์และครูฝึก มีการประชุมสัมมนา สถานศึกษาเป็นผู้จูนนิเทศนักเรียน การขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียนตามแผนการเรียนสถานศึกษาจัดทำ สถานประกอบการทำสัญญาการฝึกอาชีพ ชั้นนิเทศติดตามผล มีการนิเทศการเรียนการสอน การติดตามผลสถานศึกษามีการจัดทำสถานประกอบการมี

ส่วนร่วมในการดำเนินการ ปัญหาที่พบคือ สถานศึกษาไม่มียานพาหนะในการเดินทางไปนิเทศ อาจารย์นิเทศมีภาระงานสอนมาก และได้รับผลการประเมินจากสถานประกอบการล่าช้า

สุพจน์ ตันศิริวิทย์ (2549) ได้ศึกษาการติดตามการดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับอนุปริญญาพุทธศักราช 2545 โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ วิทยาลัยชุมชนจังหวัดจำนวน 10 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารวิทยาลัยชุมชนจังหวัด และคณะกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบศึกษาเอกสารวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอในลักษณะของการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร วิทยาลัยชุมชนมีการวางแผนหลักสูตรการจัดเตรียมบุคลากร การประสานงาน การจัดเตรียมอาคารสถานที่ การจัดทำแผนการสอน การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน การจัดเตรียมประเมินผลการจัดหลักสูตร การเตรียมการเทียบโอนผลการเรียน และมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ระยะทางที่ห่างไกลกันระหว่างวิทยาลัยชุมชนจังหวัดและเครือข่าย ครูผู้สอนที่ขาดประสบการณ์ในการสอน ขาดความรู้และทักษะในการจัดทำแผนการสอน และขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดเตรียมการประเมินผลการจัดหลักสูตร ด้านการดำเนินงานการจัดหลักสูตร วิทยาลัยมีการคัดเลือกนักศึกษาโดยการสัมภาษณ์เพื่อสำรวจความพร้อมโดยไม่มีการสอบคัดเลือก มีการเตรียมความพร้อมนักศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการสอนแบบมีส่วนร่วม และให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง อยู่ระหว่างการเตรียมการจัดการฝึกงาน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ การวัดและประเมินผลการเรียนเน้นการประเมินตามสภาพจริง สังเกตพฤติกรรมและผลงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ครูผู้สอนมีงานรับผิดชอบหลายด้านและพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาต่างกันมาก นักศึกษาบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการจัดการศึกษาในรูปแบบวิทยาลัยชุมชน สถานที่ในการฝึกงานหายากและห่างไกล และขาดการวางแผนและกำหนดตารางแผนการนิเทศ ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร วิทยาลัยชุมชนมีการดำเนินการติดตามและประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ประธานบริหารโปรแกรมวิชา ประธานโปรแกรมวิชา สังเกตการปฏิบัติงาน ศึกษาจากแผนการปฏิบัติงานของวิทยาลัยชุมชน และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรตลอดทั้งปีการศึกษา ปัญหาที่พบคือ วิทยาลัยชุมชนขาดเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร